

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINDA ÖZ DÜZENLEME BECERİLERİ İLE PROSOSYAL DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

THE EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SELF-REGULATION SKILLS AND PROSOCIAL BEHAVIORS IN PRESCHOOL CHILDREN

Yeşim YURDAKUL¹ Gökçen İLHAN İLDİZ² Aynur BÜTÜN AYHAN³

Başvuru Tarihi: 12.10.2021 Yayına Kabul Tarihi: 28.02.2022 DOI: 10.21764/maeuefd.1008817
Araştırma Makalesi

Özet: Bu çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile prososyal davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma ilişkisel tarama modelinde yürütülmüş, çalışma grubunu Tekirdağ İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4-6 yaş arası 326 çocuk oluşturmıştır. Çalışmada çocukların sosyo demografik bilgilerini belirlemek amacıyla "Kişisel Bilgi Formu", öz düzenleme becerilerini değerlendirmek için "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği" ve prososyal davranışlarını incelemek amacıyla "Çocuk Prososyallik Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların öz düzenleme becerilerinin prososyal davranışları ile pozitif yönde anlamlı olarak ilişkili olduğu belirlenmiştir. Kız çocuklarının öz düzenleme becerileri ölçeği ve çocuk prososyallik ölçeği puan ortalamalarının erkek çocuklarından anlamlı olarak yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada çocukların prososyallik düzeyinin yaş gruplarına göre anlamlı olarak farklılık gösterdiği, dört yaş grubu çocukların prososyal davranışlarının diğer yaş gruplarına göre anlamlı olarak daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda eğitimcilere, ebeveynlere, araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

Abstract: The aim of present study was to examine the association between self-regulation skills and prosocial behavior in preschool children. The study was planned as a associational research and was consisted of 326 children between the ages 4-6 years old who attend preschool education institutions affiliated to Tekirdağ Provincial Directorate of National Education. In the study, "Personal Information Form" was used to determine the socio-demographic information of the children, " Self-Regulation Skills Scale For 4-6 Years old Children" to evaluate their self-regulation skills, and " Child Prosocialness Scale" to examine their prosocial behaviors. As a result of study, it was observed that self-regulation skills of the children were positively and significantly related to their prosocial behaviors. It was determined that girls' self-regulation skills scale and child prosociality scale mean scores were significantly higher than boys'. In the study, it was revealed that the prosociality level of children differed significantly according to age groups, and the prosocial behaviors of children in the four age group were significantly lower than other age groups. In line with the results of the study, suggestions were presented to educators, parents, and researchers.

Anahtar Sözcükler: *Okul öncesi dönem, öz düzenleme, prososyal davranışlar*

Keywords: *Preschool period, self-regualtion, prosocial behavior*

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Kumluca Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, yesim.yurdakul.yy@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4073-5445

² Öğr. Gör., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, gokcenilhan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2091-5270

³ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, a_butun@yahoo.com, ORCID: 0000-0003-3306-9672

Giriş

Okul öncesi dönemde gelişmeye başlayan ve yaşam boyu bireylerin tutum, davranış ve uyumun tüm yönlerini etkileyen öz düzenleme, duyguları, bilişi ve davranışı kontrol etme yeteneğini ifade eden çok boyutlu bir yapı olarak belirtilmektedir (Birgisdóttir, Gestsdóttir ve Thorsdóttir, 2015; Eisenberg, Spinrad ve Eggum, 2010). Planlanan bir davranışı gerçekleştirebilmek, karşılaşılan problem durumlarına çözüm bulmak, dürtüleri kontrol altına alabilmek için duygu, davranış ve bilişi kontrol etme becerisi olarak açıklanan öz düzenleme (McClelland ve Cameron, 2012; Murray, Rosanbalm, Christopoulos ve Hamoudi, 2015; Reardon ve Portilla, 2016), amaca yönelik eylemleri gerçekleştirmek için dikkatin ve duygusal uyarılmanın istemli kontrolünü sağlayan biyolojik davranışsal bir sistem olarak belirtilmektedir (Blair, 2010; Blair ve Raver, 2012). Öz düzenleme becerileri, birbirleri ile ilişkili olan duygusal, davranışsal ve bilişsel öz düzenleme olmak üzere üç temel alandan oluşmaktadır. Bilişsel öz düzenleme, problem çözme, dikkatini bir konu üzerine yoğunlaştırabilme, karar verebilme ve bilişsel becerileri esnek bir şekilde kullanabilme becerilerini; duygusal öz düzenleme yoğun duyguları kontrol altına alabilme, kendi kendini sakinleştirebilme ve diğer insanlarla empati kurabilme becerilerini ; davranışsal öz düzenleme ise davranışları hedefe yönelik olarak düzenleyebilme, dürtülerini kontrol altına alabilme ve kurallara uygun davranışlar sergileme becerilerini kapsamaktadır (Murray ve diğ., 2015).

Öz düzenleme becerileri yüksek olan çocukların okuma yazmaya hazırlık, matematik çalışmaları ve erken akademik becerilerde başarılı oldukları, yüksek kelime dağarcığına sahip oldukları, öğrenme fırsatlarından çok yönlü yararlanabildikleri ve öğrenmeye karşı yüksek motivasyona sahip oldukları belirtilmektedir (Blair ve Raver, 2015; Kim ve Linan-Thompson, 2013; Ponitz, McClelland, Matthews ve Morrison, 2009; Raver ve diğ., 2011). Öz düzenleme, okul öncesi dönemde yürütücü işlev, çalışan bellek, dikkati esnek bir şekilde kullanabilme gibi bilişsel becerilerin gelişimini desteklemektedir (Diamond, 2013). Okul öncesi dönemde öz düzenleme becerilerinin düzeyinin artması çocukların benlik algısını olumlu etkilemekte, çocukların duygu, düşünce ve davranışlarını denetleme, kontrol etme ve düzenleme becerilerine sahip olmalarının kendilerine yönelik olumlu bir tutum geliştirmelerine neden olduğu belirtilmektedir (Tuzcuoğlu, Azkeskin, Küsmüs ve Cengiz, 2019). Öz düzenlemenin sosyal ve duygusal beceriler ile de ilişkili olduğu belirtilmekte, çocuklarda saldırganlık, karşı gelme gibi dışsallaştırma sorunları ve depresyon, anksiyete, üzüntü gibi içselleştirme sorunları düşük öz düzenleme becerisi ile ilişkilendirilmektedir (Eisenberg, Eggum, Sallquist ve Edwards, 2010). Okul öncesi dönemde çocukların öz düzenleme becerisi azaldıkça davranış sorunlarının (Beyazıt, 2019), yalnızlık ve sosyal

memnuniyetsizlik düzeyinin arttığı (Emre, Temiz, Tarkoçin ve Ulutaş, 2020) belirtilmektedir. Öz düzenleme becerileri yüksek olan çocukların zorlu görevlerde pes etmeden çaba harçayabildikleri, dikkat gerektiren görevlerde başarılı oldukları ve oyuncaklarını paylaşma, sırasını bekleme gibi sosyal davranışları daha sık gösterdikleri belirtilmektedir (Vasseleu, Neilsen-Hewett, Ehrich, Cliff ve Howard, 2021).

Okul öncesi dönemde çocukların öz düzenleme becerileriyle yakından ilişkili olan bir gelişimsel özellik de prososyal davranışlardır. Prososyal davranışlar, erken çocukluk döneminde, gelişim araştırmalarında öne çıkan ve çocukları gelişimsel açıdan ayırt edici özellikler arasında yer almaktadır (Grueneisen ve Warneken, 2022). Eisenberg, Spinrad ve Knafo-Noam (2015) prososyal davranışları bir başkasının yararı için gönüllü olarak gerçekleştirilen iş birliği, yardımda bulunma, paylaşma gibi sosyal davranışlar olduğunu belirtmektedir. Hay ve Cook (2007) ise prososyal davranışları üç alanda incelemekte, bu üç alanın; şefkat ve empati gibi başkasının duygularını hissedebilmek, ortak hedef belirlemek, ortak faaliyetlerde bulunmak, birisinin görevini yerine getirmesine yardımcı olmak gibi bir başkası ile uyum içinde birlikte çalışmak ve rahatlık sunmak, istek ve ihtiyaçlara cevap vermek gibi başkalarının yararı için davranışta bulunmak olduğunu bildirmektedir. Prososyal davranışlar, çocukların özgüven gelişiminde (Chen ve diğ., 2002), içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış sorunlarının az görülmesinde (Huber, Plötner, In-Albon, Stadelmann ve Schmitz, 2019), bilişsel gelişimde, adalet ve eşitlik duygularının kazanılmasında (Hoffman, 2008), sosyal bilişsel gelişimin temelini oluşturan sosyal bağlamlara uygun davranış kalıplarına yönelik ahlaki şemaların oluşmasında (Pletti, Decety ve Paulus, 2022) önemli görülmektedir.

Prososyal davranışların ve öz düzenleme becerilerinin çocuklarının gelişimlerinin temel yapı taşları olduğu belirtilmektedir (Sylva, Sammons, Melhuish, Siraj ve Taggart, 2020). Okul öncesi dönemde çocukların öz düzenleme becerisinin düzeyi prososyal gelişimde önemli rol oynamaktadır. Prososyal davranış sergileyebilmek için çocukların kendi duygularını ve davranışlarını düzenleyebilmeleri veya başkalarının duygularını düzenlemesine yardımcı olabilecek eylemleri sergilemeleri gerekmektedir. Öz düzenleme becerisi yüksek olan çocuklar duygusal uyarılma düzeylerini düzenleyerek, dikkatlerini kendi olumsuz duygularından ziyade başkalarının duygularına ve ihtiyaçlarına odaklayabilmekte ve dolayısıyla prososyal davranış sergileyebilmektedir. Başka bir ifadeyle öz düzenleme becerisi yüksek bir bireyin, başkasının sıkıntısına tanık olduğunda aşırı empatik uyarılma ve kendine odaklanma eğiliminin düşük olduğu, başkasına yönelik sempati duyma dolayısıyla sempati

nesnesine yardım etme eğiliminin yüksek olduğu belirtilmektedir (Eisenberg, Fabes ve Spinrad, 2006). Bu nedenle çocukların kendi duygularını düzenleme kapasitesi, olumlu sosyal davranışların gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Prososyal davranış sergileme düzeyinin düşük dürtüsellik ve yüksek öz düzenleme kapasitesi ile ilişkili olduğu öne sürülmektedir (Bronson, 2019).

Erken çocukluk döneminde öz düzenleme becerileri ile sosyal becerilerin yakından ilişkili olan temel gelişimsel görevler olduğu vurgulanmaktadır. Öz düzenleme becerileri düşük olan çocukların grup dinamiğine uyum sağlayamadıkları ve kurallara uymakta zorlandığı ifade edilmektedir (Tozduman-Yaralı ve Güngör-Aytar, 2017). Yüksek düzeyde öz düzenleme becerisine sahip çocukların ise okula daha kolay uyum sağladıkları ortaya konmaktadır (Şepitci-Sarıbaş ve Gültekin-Akduman, 2019). Okul öncesi dönemde çocuklar için önemli bir sosyal bağlam olan akranları ile oyunlarında sergiledikleri oyun becerilerinin öz düzenleme düzeyleri ile ilişkili olduğu belirtilerek, yüksek düzeyde öz düzenlemeye sahip olan çocukların oyun becerilerinin de yüksek olduğu ifade edilmektedir (Adak Özdemir ve Budak, 2019; Aksoy ve Yaralı, 2017; Yurdakul, Beyazıt ve Bütün Ayhan, 2021). Okul öncesi dönemde çocukların öz düzenleme becerilerinin düşük düzeyde olması akran ilişkileri kadar öğretmenlerle kurulan sosyal ilişkilerde de olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Öz düzenleme becerilerinin yetersizliğinden kaynaklanan duygusal ve davranışsal sorunlar, çocukların öğretmenleriyle kurduğu sosyal ilişkinin niteliğini olumsuz olarak etkilemektedir (Loomis, 2021).

Prososyal davranışlar, erken çocukluk döneminde gelişmeye başlamakta ve yaşamları boyunca çocukların sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilmesi ve olumlu sosyalleşme sürecinde önemli rol oynamaktadır. Prososyal davranışlar sergileyen çocukların akranları tarafından daha fazla kabul gördüğü ve nitelikli sosyal ilişkilere sahip olduğu belirtilmektedir. Prosoyallığın gelişiminin öz düzenleme becerisi tarafından desteklendiği vurgulanmaktadır (Bronson, 2019). Öz düzenleme becerilerinin ve prososyal davranışların erken çocukluk döneminde önemli gelişimsel görevler arasında yer aldığı ve temel bilgi ve becerilerin kazanıldığı okul öncesi dönemde desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir. Okul öncesi dönemde prososyal davranışların desteklenmesinde, çocukların sosyalleşme süreçlerinde ve sosyal ilişkilerinde duygu ve davranışlarını düzenlemesinin önemi göz önüne alındığında prososyal davranışlar ve öz düzenleme düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda öz düzenleme becerileri ile prososyal davranışlar arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamakta, yurtdışında ise sınırlı sayıda çalışma yapıldığı dikkat çekmektedir. Alan yazında yapılan çalışmaların prososyal davranışların etkisi ile şekillenen olumlu akran ilişkileri, oyun

davranışları, davranışsal sorunlar ile öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileriyle prososyal davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile prososyal davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan bu araştırma ilişkisel araştırma modelinde yürütülmüştür. Birden fazla değişken arasındaki ilişkileri değerlendirmek, ilişkileri ve bağlantıları incelemek amacıyla yapılan araştırma türü ilişkisel araştırma olarak belirtilmektedir (Büyüköztürk ve diğ., 2009).

Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında, Tekirdağ İl merkezinde, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi anaokulu ve anasınıflarına devam eden, 4-6 yaş arası 326 çocuk oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve okul yönetiminin görüşleri doğrultusunda okulların sosyo ekonomik düzeylerine ilişkin bilgi edinilmiştir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda her sosyo-ekonomik düzeyden (alt-orta-üst sosyo ekonomik düzey) iki okul tesadüfi olarak belirlenmiş ve çalışma verileri belirlenen bu okullarda toplanmıştır. Bu doğrultuda alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeyden ikişer okul olmak üzere toplam altı okul çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma kapsamında kullanılan ölçme araçları anneler tarafından doldurulmuş, çocukların öz düzenleme becerileri ve prososyal davranışlarını değerlendirmeye yönelik bilgiler annelerden elde edilmiştir. Çalışma grubunda yer alan çocukların yaş ve cinsiyet dağılımlarına ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 1.'de yer almaktadır:

Tablo 1

Çalışma Grubunda Yer Alan Çocukların Yaş ve Cinsiyet Dağılımlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Demografik özellikler	Gruplar	Frekans	Yüzde
Yaş	4 yaş	25	7,7
	5 yaş	130	39,9
	6 yaş	171	52,5
	Toplam	326	100,0
Cinsiyet	Kız	155	47,5
	Erkek	171	52,5
	Toplam	326	100,0

Araştırmaya dahil edilen çocukların % 7'si 4 yaşında, % 39,9'u beş yaşında, % 52,5'i altı yaşında, %47,5'i kız ve % 52,5'i erkektir. Çalışmaya dahil edilen çocukların yaş ortalamaları 5.4 ± 0.6 'dır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada çalışma grubunda yer alan çocukların ve ebeveynlerin sosyo-demografik bilgilerini belirlemek için “Kişisel Bilgi Formu”, çocukların öz düzenleme becerisi düzeyini değerlendirmek için “4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği- Anne Formu”, prososyallik düzeyini belirlemek için “Çocuk Prososyallik Ölçeği- Anne Formu” kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formu. Çalışmada çocukların ve ebeveynlerin sosyo demografik bilgilerini belirlemek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Formda çocuğun yaşı, cinsiyeti ve ebeveynin yaşı, öğrenim düzeyi, çalışma durumuna yönelik bilgiler elde etmeye ilişkin sorular yer almaktadır.

4-6 yaş çocuklarına yönelik öz düzenleme becerileri ölçeği- anne formu. Ölçek, 4-6 yaş arası çocukların öz-düzenleme becerisinin düzeyini değerlendirmeye yönelik Erol ve İvrendi (2018) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte 20 madde yer almakta ve “*dikkat (6 madde), çalışma belleği (5 madde), engelleyici kontrol-duygu (5 madde) ve engelleyici kontrol-davranış (4 madde)*” olmak üzere dört alt boyut bulunmaktadır. Ölçek maddeleri anneler tarafından doldurulmakta ve ölçek “hiçbir zaman (1)”, “nadiren (2)”, “bazen (3)”, “sıklıkla (4)”, “her zaman (5)” olmak üzere beşli derecelendirilmektedir. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe çocukların öz düzenleme becerilerinin yükseldiği belirtilmektedir. Ölçek anneler tarafından doldurulmaktadır. Ölçeğin toplam puanı için iç tutarlık katsayısının 0.90, dikkat alt boyutu için tutarlık katsayısının 0.89, çalışma belleği alt boyutu için tutarlık katsayısının 0.82, engelleyici kontrol- duygu alt boyutu için tutarlık katsayısının 0.77, engelleyici kontrol-davranış alt boyutu için tutarlık katsayısının 0.75 olduğu görülmüştür (Erol ve İvrendi, 2018). Bu çalışmada iç tutarlık katsayısı, ölçeğin toplam puanına ilişkin 0.85 olarak bulunmuştur.

Çocuk prososyallik ölçeği (ÇPÖ)- anne formu. Ölçek, çocukların prososyal davranışlarını değerlendirmek üzere Bower (2012) tarafından düzenlenmiş, Bağcı ve Öztürk Samur (2016) Türkçe'ye uyarlama çalışmasını gerçekleştirmiştir. ÇPÖ, tek faktör ve 21 maddeden oluşmakta, “hiçbir zaman (1)”, “nadiren (2)”, “bazen (3)”, “genellikle (4)”, “her zaman (5)” olarak derecelendirilmektedir. Ölçekten alınan puanların yükselmesi, çocukların prososyal becerilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçek, anneler tarafından çocukların ölçekte yer alan prososyal davranışları sergileme düzeyine göre

değerlendirilerek doldurulmaktadır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .91 olarak belirlenmiştir (Bağcı ve Öztürk Samur, 2016). Bu araştırmada Çocuk Prososyallik Ölçeği-Anne Formu'nun iç tutarlık katsayısı .89 olarak tespit edilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın yürütülmesi için Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi'nden etik kurul onayı ve Tekirdağ İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırmanın uygulanmasına ilişkin kurum izni alınmıştır. Araştırma Yeni Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinde yürütülmüş, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından alınan önlemler doğrultusunda anneler ile yüz yüze görüşme yapılamamıştır. Bu nedenle araştırma kapsamında belirlenen okullarda annelere uygulanacak olan ölçme araçları online ortamda uygulanmıştır. Annelere çalışmanın amacı, kapsamı ve ölçeklere ilişkin bilgiler verilmiş, çalışmada toplanan verilerin gizli kalacağı ve yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacağı açıklanmıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan annelerden aydınlatılmış onam formu alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada ilk olarak elde edilen verilere ilişkin regresyon varsayımının karşılanıp karşılanmadığı incelenmiştir. Bu doğrultuda yordayıcı değişkenlerle, bağımlı değişken arasındaki ilişki doğrusallık ve veriler normallik varsayımı açısından incelenmiştir. Yapılan analizde dört çocuğa ait verinin normallik varsayımını etkileyebilecek uç değerlere sahip olduğu tespit edilmiş, bu nedenle veri setinden çıkarılmıştır. Sonuç olarak regresyon analizine 326 çocuğa ait veriler dahil edilmiştir. Yordayıcı değişkenler arasında çoklu doğrusal ilişkinin bulunup bulunmadığına yönelik varyans enflasyon faktörü (VIF) (< 1.509) ve tolerans değerleri (> 0.690) incelendiğinde, verilerde çoklu doğrusallık probleminin bulunmadığı belirlenmiştir. Regresyon analizinin yanı sıra, öz düzenleme becerileri ölçeği ve çocuk prososyallik ölçeği puanlarının, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık gösterip göstermediğine ilişkin olarak Bağımsız Gruplar T Testi; yaş değişkenine göre anlamlı olarak farklılık gösterip göstermediğine ilişkin ise Tek Yönlü ANOVA kullanılmıştır.

Bulgular

Öz düzenleme becerileri ölçeği alt boyutları ve çocuk prososyallik ölçeği puan ortalamaları ve standart sapma değerleri Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2

Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği ve Çocuk Prososyallik Ölçeği Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçekler ve alt boyutlar	n	Minimum	Maksimum	\bar{X}	Standart Sapma
Öz Düzenleme-Dikkat	326	11	30	23,42	3,43
Öz Düzenleme-Çalışma Belleği	326	13	25	22,06	2,31
Öz düzenleme- Engelleyici Kontrol Duygu	326	9	25	19,92	3,29
Öz düzenleme-Engelleyici Kontrol Davranış	326	4	20	12,97	2,97
Öz Düzenleme-Toplam	326	47	100	78,37	8,92
Çocuk Prososyallik Ölçeği	326	40	105	80,39	10,81

Tablo 2’de çocukların öz düzenleme becerileri ölçeğine yönelik puan ortalamalarının 78.37 ± 8.92 olduğu, çocuk prososyallik ölçeğine yönelik puan ortalamalarının 80.39 ± 10.81 olduğu görülmektedir. Araştırmanın bu sonucuna göre, araştırmada yer alan çocukların genel olarak öz düzenleme becerilerinin ve prososyallik düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Araştırmada öz düzenleme becerileri ölçeği ve çocuk prososyallik ölçeği puanlarının çocukların cinsiyetlerine göre karşılaştırılmasına yönelik ortalama, standart sapma değerleri ve T-Testi sonuçları Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3

Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği ve Çocuk Prososyallik Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	n	\bar{X}	Standart Sapma	t	p
Öz düzenleme becerileri ölçeği	Kız	155	79.81	8.29	2.81	.005*
	Erkek	171	77.07	9.28		
Çocuk prososyallik ölçeği	Kız	155	82.43	9.91	3.30	.001*
	Erkek	171	78.54	11.28		

* $p < 0.05$

Tablo 3’de yer alan sonuçlar incelendiğinde, kız çocuklarının öz düzenleme becerileri ölçeği puan ortalamalarının ($t = 2.808$, $p < 0.05$) ve çocuk prososyallik ölçeği puan ortalamalarının ($t = 3.296$, $p < 0.05$), erkek çocukların puan ortalamalarından anlamlı olarak yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmada yer alan çocukların öz düzenleme becerileri ölçeği ve çocuk prososyallik ölçeği puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırılmasına yönelik tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 4’de yer almaktadır:

Tablo 4

Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği ve Çocuk Prososyallik Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Gruplar	n	\bar{X}	Standart Sapma	F	p
Öz düzenleme becerileri ölçeği	4 yaş	25	74.88	8.09	F= 2.10	.124
	5 yaş	130	78.73	8.07		
	6 yaş	171	78.61	9.56		
Çocuk prososyallik ölçeği	4 yaş	25	71.04	10.26	F=11.04	.000*
	5 yaş	130	80.65	10.30		
	6 yaş	171	81.56	10.66		

* $p<0.01$

Tablo 4’de yer alan sonuçlar incelendiğinde çocuk prososyallik ölçeği puan ortalamalarının çocukların yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği (F= 11.035, $p<.05$), altı yaş (81.56±10.66) ve beş yaş (80.65±10.30) çocuklarının prososyallik ölçeği puan ortalamalarının, dört yaş (71.04±10.26) çocuklarının puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Öz düzenleme becerileri ölçeği alt boyutları ile çocuk prososyallik ölçeği puanlarına ilişkin Pearson Korelasyon Katsayısı analizi sonuçları Tablo 5’de yer almaktadır:

Tablo 5

Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Alt Boyutları ile Çocuk Prososyallik Ölçeği Puanlarının Pearson Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı Sonuçları

Ölçekler	1	2	3	4	5	6
1.Öz Düzenleme-Dikkat	-					
2.Öz Düzenleme-Çalışma Belleği	.429*	-				
3.Öz düzenleme- Engelleme Kontrol Duygu	.487*	.433*	-			
4.Öz düzenleme-Engelleme Kontrol Davranış	.386*	.288*	.320*	-		
5.Öz düzenleme-Toplam	.806*	.681*	.777*	.675*	-	
6.Prososyal Davranışlar	.424*	.375*	.396*	.453*	.558*	-

* $p<.01$

Tablo 5'te yer alan sonuçlara göre çocuk prososyallik ölçeği puanları ile öz düzenleme becerileri ölçeği'nin dikkat alt boyutu ($r = .424, p < .01$), çalışma belleği alt boyutu ($r = .375, p < .01$), engelleyici kontrol-duygu alt boyutu ($r = .396, p < .01$), engelleyici kontrol-davranış alt boyutu ($r = .453, p < .01$) puanları arasında pozitif yönde, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Öz düzenlemenin çocukların prososyal davranışlarını yordayıp yordamadığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6

Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarının Çocukların Prososyal Davranışlarını Yordama Düzeyine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	St. Ht. B	β	t	p
Sabit	28.440	5.022		5.663	.000
Dikkat	0.537	0.178	0.171	3.023	.003
Çalışma Belleği	0.699	0.249	0.150	2.812	.005
Engelleyici Kontrol Duygu	0.504	0.181	0.154	2.780	.006
Engelleyici Kontrol Davranış	1.073	0.185	0.295	5.813	.000

$F_{(4,321)} = 38.299, p < .01, R = 0.568, R^2 = 0.323$

Analiz sonucunda öz düzenleme becerileri ölçeğinin alt boyutlarının birlikte, çocukların prososyallik ölçeği puanları ile anlamlı ve orta güçte bir ilişki verdiği görülmektedir ($R = 0.568, R^2 = 0.323, p < .01$). Yapılan analizde t-testi sonuçlarına göre öz düzenleme becerileri ölçeği dikkat, çalışma belleği, engelleyici kontrol duygu ve engelleyici kontrol davranış alt boyutlarının, çocukların prososyal davranışlarının anlamlı olarak yordadığı tespit edilmiştir. Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre (β) yordayıcı değişkenlerin prososyallik üzerindeki göreceli önem sırası çalışma belleği, engelleyici kontrol davranış, engelleyici kontrol duygu ve dikkat şeklindedir. Değişkenler birlikte varyansın % 32'sini açıklamaktadır.

Tartışma

Bu çalışmada, 4-6 yaş grubu çocukların öz düzenleme becerileri ile prososyal davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu temel amaç doğrultusunda ayrıca, öz düzenleme ve prososyallik düzeyinin

çocukların yaşlarına ve cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı; öz düzenlemenin, prososyal davranışları yordayıp yordamadığı değerlendirilmiştir.

Araştırmada kız çocuklarının öz düzenleme becerileri ve prososyal davranışlarının erkek çocuklardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yapılan çeşitli çalışmalar, araştırmanın bu sonucuna benzer şekilde öz düzenleme becerisinin gelişiminde ve prososyal davranışlarda cinsiyet farklılıklarını ortaya koymakta, okul öncesi dönemdeki kız çocuklarının öz düzenleme becerilerinin (Berger, 2011; Beyazıt, 2019; Coyne, Vaske, Boisvert ve Wright, 2015; Raikes, Robinson, Bradley, Raikes ve Ayoub, 2007; Saraç, Abanoz ve Gülay Ogelman, 2021; Tuzcuoğlu ve diğ., 2019) ve prososyal davranış düzeyinin (Bağcı-Çetin ve Öztürk-Samur, 2018; Karaman ve Dinçer, 2020) erkek çocuklardan yüksek olduğu belirtilmektedir. Öz düzenleme becerisinde cinsiyet farklılıklarının toplumsal cinsiyet rolleri, aile yapıları ve ebeveyn denetim uygulamalarından kaynaklanabileceği, bu nedenle kız çocuklarının daha az risk alma ve daha fazla öz düzenleme sergilediği düşünülmektedir (Coyne ve diğ., 2015). Yardımlaşma, iş birliği, paylaşma gibi başkalarının yararına sergilenen davranışları içeren prososyal beceriler açısından görülen cinsiyet farklılıklarının cinsiyet rollerine ilişkin toplumsal beklentilerden kaynaklanabileceği belirtilmektedir. Kültürel bağlamda toplumsal cinsiyet rollerine dayalı olarak kadınlardan erkeklere göre daha duyarlı, empatik ve toplum yanlısı olması beklenmektedir. Çocuklar, cinsiyet rolleri ve cinsiyete dayalı davranışları sosyal çevresini gözlemleyerek edinmektedir. Kız çocuklarından daha fazla iş birliği yapmaları, paylaşımcı ve yardımsever olmaları beklenmekte ve prososyal davranışları pekiştirilmektedir. Ebeveynlerin kız çocuklarında erkek çocuklarından daha fazla sosyal davranışlara ve nezakete vurgu yaptığı belirtilmektedir (Abdi, 2010; Eisenberg ve diğ., 2006; Özcan, 2017).

Araştırma sonucunda dört yaş grubu çocukların prososyal davranışlarının diğer yaş gruplarına göre daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Alan yazında yapılan çalışmalar da benzer sonuçları işaret etmektedir (Arı ve Yaban, 2016; Yağmurlu, 2014). Çocukların prososyal davranışlarının yaşla birlikte artması okul öncesi dönemde gelişimin hızlı ve yoğun olması ve özellikle bilişsel, dil ve sosyal gelişim alanlarında yaşanan gelişimsel değişimlerden kaynaklanabilir. Prososyal davranışın sergilenmesinde çocuklarda bazı sosyo-bilişsel yeterliklerin kazanılmış olması gerektiği vurgulanmaktadır (Yağmurlu, 2014). Örneğin, diğer insanların zihinsel durumlarına ilişkin bir anlayış kazanma, diğerlerinin istek, niyet, davranış ve duygularının farklı olabileceğini anlama olan zihin kuramı becerileri, olumlu sosyal davranışın ve toplumsal becerilerin ortaya çıkmasında önemli bir adım olarak görülmektedir (Aydın ve Karakelle, 2016; Bee ve Boyd, 2009). Çocukların hem duygu düzenleme hem de sosyobilişsel becerilerindeki

gelişimsel değişimin olumlu sosyal davranışlardaki yaşa bağlı değişikliklere katkıda bulunduğu belirtilmektedir (Eisenberg ve diğ., 2006). Araştırma sonucunda okul öncesi dönemde öz düzenleme becerisinin yaşa göre anlamlı olarak farklılaşmadığı belirlenmiştir. Beyazıt (2019) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde öz düzenleme becerilerinin yaşa göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ortaya konmuştur. Öz düzenleme becerilerinde yaş gruplarına yönelik ortaya çıkan bu sonucun araştırmada yalnızca 4-6 yaş grubunun öz düzenleme becerilerinin karşılaştırılmasından kaynaklanabileceği, geniş aralıkta yaş gruplarının dahil edildiği çalışmalarda öz düzenleme becerilerine yönelik gelişimsel farkların daha net ortaya konulabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte araştırmanın bu sonucu yaş gruplarında yer alan çocuk sayılarından da kaynaklanabilir. Araştırmada çocukların yaş gruplarına göre dağılımları incelendiğinde dört yaşında olan çocukların sayısının diğer yaş gruplarına göre önemli ölçüde daha az olması araştırmanın bu sonucuna yol açmış olabilir.

Araştırmada çocukların öz düzenleme becerilerinin, prososyal davranışlarının anlamlı yordayıcısı olduğu, öz düzenleme becerisinin temel unsurları olan dikkat, çalışma belleği, engelleyici kontrol becerilerinin prososyallik düzeyi ile pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Başka bir deyişle, çocukların öz düzenleme becerilerinin düzeyi arttıkça, prososyal davranış sergileme düzeyi de artmaktadır. Prososyal davranış sergileme, düzenlenmiş duygu ve davranışları veya başkalarının duygularını düzenlemeye yardımcı olan eylemleri içerdiğinden (Eisenberg ve diğ., 2006) öz düzenleme becerisi yüksek olan çocukların prososyallik düzeyinin yüksek olmasının beklenilebilir bir sonuç olduğu düşünülmektedir. Öz düzenleme becerisi, okul öncesi dönemde empati ve prososyallığın gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Malti ve Dys, 2017). Yapılan çeşitli çalışmalarda öz düzenleme becerisinin sosyal beceriler ile ilişkili olduğu ortaya konmaktadır. Okul öncesi dönemde öz düzenleme becerilerinin düzeyi azaldıkça davranış sorunlarının (Beyazıt, 2019, Rademacher, Goagoses, Schmidt, Zumbach ve Koglin, 2021), kurallara uymama ve grup dinamiğini bozma gibi problem davranışlar sergileme eğiliminin (Tozduman Yaralı ve Güngör Aytar, 2017), yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeylerinin (Emre ve diğ., 2020) arttığı belirtilmektedir. Erken çocukluk döneminde öz düzenleme becerisinin düşük olması akranlara ilişkilerde de sorunlara yol açmaktadır (Saraç ve diğ., 2021). Okul öncesi ve okul çağındaki çocukların dikkat ve davranış düzenleme düzeyleri ile sempati ve prososyal davranış düzeyleri arasında pozitif ilişki olduğu, prososyal davranış sergileme eğilimi yüksek olan çocukların, yüksek düzeyde öz düzenlemeye sahip olduğu ifade edilmektedir (Eisenberg ve diğ., 2006). Prososyallığın gelişimi üzerine yapılan boylamsal bir çalışmada iki yaşında duygularını etkili bir şekilde düzenleyebilen çocukların dört yaşında olumlu sosyal davranış sergileme düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Scrimgeour ve diğ., 2016). Öz

düzenleme becerisinin unsurlarından olan dikkati sürdürme, çalışma belleği ve engelleyici kontrol becerilerinin okul öncesi dönemde sosyal ve duygusal yeterlilikleri yordadığı vurgulanmaktadır (Bierbman, Nix, Greenberg, Blair ve Domitrovich, 2008). Okul öncesi dönemde engelleyici kontrol becerisinin davranış sorunları ile ilişkili olduğu (Schoemaker, Mulder, Deković ve Matthys, 2013), engelleyici kontrol becerisi düşük olan çocukların saldırganlık düzeyinin yüksek olduğu (Raaijmakers ve diğ., 2008), çalışma belleği becerileri düşük olan çocukların ise daha az prososyal davranış sergilediği (León, Dias, Martins ve Seabra, 2018) belirlenmiştir. Dürtüleri engelleme, duygu, düşünce ve davranışların kontrol edilmesini içeren engelleyici kontrol becerileri düşük olan çocukların, dürtüsel olma, öz denetim eksikliği, hazzı geciktirme, uygunsuz yanıt vermede sorun yaşamasından dolayı sosyal açıdan zorluklar yaşadığı düşünülmektedir (Macdonald, Beauchamp, Crigan ve Anderson, 2014). Engelleyici kontrol becerisi, çocukların akranları ile etkileşim sürecinde uygunsuz ve saldırgan davranışları düzenlemesini sağlamaktadır (Huyder ve Nilsen, 2012). Çocukların farklı sosyal ve çevresel ipuçları üzerinde dikkatini sürdürme becerisi de, akranlarıyla olan olumlu sosyal davranışlarında önemli bir rol oynamaktadır. Saldırganlık düzeyi yüksek olan çocukların dikkatini başka bir duruma odaklamada ve dikkatini sürdürmede daha fazla sorun yaşadıkları belirtilmektedir. Ayrıca dikkat ve dürtü kontrolü düşük olan çocukların asosyallik puanlarının yüksek olduğu ortaya konmuştur (Pazarbaşı ve Cantez, 2019). Hazzı erteleme, duyguları ve dürtüselliği kontrol etme gibi öz düzenleme becerilerinin eksikliği davranış sorunlarına neden olmakta, sosyal becerileri ve kişilerarası etkileşimi olumsuz etkilemektedir (Beyazıt, 2020).

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda çocukların öz düzenleme becerilerinin prososyal davranışları ile anlamlı olarak ilişkili olduğu, çocukların öz düzenleme becerileri arttıkça prososyal davranışlarının da arttığı belirlenmiştir. Ayrıca öz düzenleme becerilerinin prososyal davranışların %32'sini yordadığı tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, okul öncesi dönemde öz düzenleme becerisinin gelişiminde yaşanan sorunların, çocukların sosyal çevreleri ile ilişkilerinde önemli bir rol oynayan prososyal becerilerin gelişiminde sorunlara neden olabileceğini, duyguların, bilişin, sosyal etkileşimlerin ve fiziksel davranışın düzenlenmesini içeren öz düzenleme becerisi yüksek olan çocukların prososyal davranışlar sergileme eğiliminin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Çocukların yardımda bulunma, işbirliği yapma, paylaşma ve ilgi gösterme gibi diğer kişilere yarar sağlamaya yönelik davranışlarda gönüllü olarak

katılma yeteneği erken çocukluk döneminde gelişmekte ve olumlu sosyal davranışlar, yaşamın sonraki dönemlerinde sağlıklı sosyal ilişkiler kurmanın temel unsuru olarak düşünülmektedir. Sağlıklı bir sosyalleşme süreci, sosyal yetkinlik ve sosyal duygusal gelişim açısından öz düzenleme becerileri önemli görülmektedir. Dikkati sürdürme, hazzı erteleme, dürtüsellik ve duyguların düzenlenmesi açısından sorunların yaşanması sosyal becerileri olumsuz yönde etkilemektedir. Sosyal ve duygusal gelişim için önemli bir bağlam olan prososyal becerilerin gelişimini etkileyen öz düzenleme becerisinin, temel beceri ve alışkanlıkların kazanıldığı okul öncesi dönemde desteklenmesi önemli görülmektedir. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda ailelere ve eğitimcilere öneriler sunulmuştur:

- Araştırmada kız çocuklarının prososyal davranışlarının ve öz düzenleme becerilerinin erkek çocuklarından yüksek olduğu sonucu dikkate alındığında ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarında ve çocukları ile etkileşiminde toplumsal cinsiyet rolleri stereotiplerinden uzaklaşarak erkek çocuklarını da sosyal beceriler, duygularını uygun yollarına ifade ederek duygusal deneyimlerini paylaşma, duygularını ve davranışlarını sosyal açıdan uygun bir şekilde düzenleme, duygularını ifade etme açısından desteklenmelidir.
- Okul öncesi dönemde öz düzenleme becerilerinin prososyal davranışları yordadığı göz önüne alındığında, çocukların erken yıllardan itibaren öz düzenleme becerilerinin desteklenmesi, gelecekteki dönemlerde prososyal davranışlar sergilemeleri açısından önemlidir. Bu açıdan çocukların sosyal açıdan yetkin, olumlu sosyal davranışlar sergileyen bireyler olması için öz düzenleme becerilerinin erken yıllarda aileler ve eğitimciler tarafından desteklenmesi önerilebilir.
- Bu araştırma okul öncesi dönemde çocukların öz düzenleme becerilerinin prososyal davranışları ile ilişkisini inceleyen kesitsel bir araştırma olarak yürütülmüştür. Okul öncesi dönemde öz düzenleme becerilerinin uzun vadede prososyal davranışlar üzerinde etkisini inceleyen boylamsal çalışmalar planlanabilir.
- Araştırmada öz düzenleme becerisi ile prososyal davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesinde nicel araştırma modeli ve veri toplama yöntemleri kullanıldığı göz önüne alındığında, çocukların öz düzenleme ve prososyal becerilerinin değerlendirilmesine yönelik ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin incelendiği nitel ve karma yöntemde araştırmalar planlanması konunun derinlemesine ele alınmasını sağlayabilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar alan yazına katkı sağlamakla birlikte sınırlılıkları içerisinde değerlendirilmelidir. Çocukların öz düzenleme ve prososyal davranışlarını değerlendirmeye yönelik

bilgiler ebeveynlerden elde edilen veriler ile sınırlıdır. Çocukların prososyal davranışlarının ve öz düzenleme becerilerinin bütüncül ve çok yönlü incelenmesi açısından öğretmenlerin ve çocukların dahil edildiği çalışmalar planlanabilir. Araştırmada çocukların prososyal davranışları ve öz düzenleme becerileri yaş ve cinsiyet değişkenine göre incelenmiş, ayrıca öz düzenleme becerisinin prososyal davranışı yordayıcı rolü değerlendirilmiştir. Çocuk ve aileye yönelik bireysel ve çevresel açıdan farklı değişkenlerin öz düzenleme becerisi ve prososyal davranışlar ile ilişkisinin incelendiği çalışmaların planlanması bu becerilerin gelişimin hız ve nitelik açısından yoğun olduğu ve temel becerilerin kazanıldığı okul öncesi dönemde desteklenmesi açısından önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Abdi, B. (2010). Gender differences in social skills, problem behaviours and academic competence of Iranian kindergarten children based on their parent and teacher ratings. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 1175-1179. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.256>
- Adak Özdemir, A. & Budak, K. S. (2019). Mizaç ve öz-düzenlemenin çocukların oyun davranışını yordamadaki rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45(45), 78-98. doi: 10.9779/PUJE.2018.223
- Aksoy, A. B. & Yaralı, K. T. (2017). Çocukların öz düzenleme becerileri ile oyun becerilerinin cinsiyete göre incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 442-455. <https://doi.org/10.24315/trkefd.304124>
- Arı, M. & Yaban, E. H. (2016). Okulöncesi dönemdeki çocukların sosyal davranışları: Mizaç ve duygu düzenlemenin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 125-141. Doi: 10.16986/HUJE.2015014655.
- Aydin, M. S. & Karakelle, S. (2016). 3-4 yaş çocuklarında zihin kuramı ve kendini düzenleme becerisinin yardım davranışları üzerindeki etkisi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 4(8), 205-226.
- Bağcı Çetin, B. & Öztürk Samur, A. (2018). 60-72 aylık çocukların prososyal davranışları ile anne-babalarının prososyal davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 1-17. <https://doi.org/10.17556/erziefd.286651>
- Bağcı, B. & Öztürk Samur, A. (2016). Çocuk ve yetişkin prososyalite ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 59-79.
- Bee, H. & Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. Kaknüs Yayınları: İstanbul.
- Berger, A. (2011). *Self-regulation: Brain, cognition, and development*. American Psychological Association.

- Beyazıt, U. (2019). Okul öncesi dönemdeki çocuklarda öz düzenleme becerisi ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(30), 42-57. <https://doi.org/10.29329/mjer.2019.218.3>
- Beyazıt, U. (2020). Öz düzenleme. F. G. Cirhinlioğlu (Ed.). *Duyguları Anlamak içinde* (ss. 285-299). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Bierbman, K. L., Nix, R. L., Greenberg, M. T., Blair, C. & Domitrovich, C. E. (2008). Executive functions and school readiness intervention: Impact, moderation, and mediation in the Head Start REDI program. *Developmental Psychopathology*, 20(3), 821-843. <https://doi.org/10.1017/S0954579408000394>
- Birgisdóttir, F., Gestsdóttir, S. & Thorsdóttir, F. (2015). Behavioral self-regulation and the development of literacy: A two-year longitudinal study of Icelandic pre-school children. *Early Education and Development*, 26 (5), 1-22.
- Blair, C. (2010). Stress and the development of self-regulation in context. *Child Development Perspectives*, 4, 181–188. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2010.00145.x>
- Blair, C. & Raver, C. C. (2012). Individual development and evolution: experiential canalization of self-regulation. *Developmental Psychology*, 48(3), 647-657. <https://doi.org/10.1037/a0026472>
- Blair, C. & Raver, C. C. (2015). School readiness and self-regulation: A developmental psychobiological approach. *Annual Review of Psychology*, 66, 711-731. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010814-015221>
- Bower, A. A. (2012). *What we do when children are good: How parents reinforce their preschool children's prosocial behaviors, and the effectiveness of these strategies across contexts*. (Master's thesis). University of Nebraska, Omaha.
- Bronson, M. B. (2019). *Erken çocuklukta öz-düzenleme doğası ve gelişimi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Çakmak, E., Akgün, O. E., Karadeniz, S. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Chen, X., Liu, M., Rubin, K. H., Cen, G. Z., Gao, X. & Li, D. (2002). Sociability and prosocial orientation as predictors of youth adjustment: A seven-year longitudinal study in a Chinese sample. *International Journal of Behavioral Development*, 26(2), 128-136. <https://doi.org/10.1080/01650250042000690>
- Coyne, M. A., Vaske, J. C., Boisvert, D. L. & Wright, J. P. (2015). Sex differences in the stability of self-regulation across childhood. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, 1(1), 4-20. <https://doi.org/10.1007/s40865-015-0001-6>
- Diamond, A. (2013). Executive functions. *Annual Review of Psychology*, 64, 135–168. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-113011-143750>

- Eisenberg, N., Eggum, N. D., Sallquist, J. & Edwards, A. (2010). Relations of self-regulatory/control capacities to maladjustment, social competence, and emotionality. R.H. Hoyle (Ed.). *Handbook of personality and self-regulation* (ss. 21-47) içinde. UK: Wiley- Blackwell Publishing Ltd.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A. & Spinrad, T. L. (2006). Prosocial development. W. Damon, R. M. Lerner (Series Eds.), ve N. Eisenberg (Vol. Ed.). *Handbook of child psychology: Vol. 3: Social, emotional, and personality development* (ss. 646–718) içinde. USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L. & Eggum, N. D. (2010). Emotion-related self-regulation and its relation to children's maladjustment. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 495-525. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.121208.131208>
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L. & Knafo-Noam, A. (2015). Prosocial development. M.E. Lamb, R.M. Lerner (Eds.). *Handbook of child psychology and developmental science: Socioemotional processes* (s. 610-656) içinde. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- Emre, O. Temiz, A., Tarkoçin, S. & Ulutaş, A. (2020). Öğretmen değerlendirmesine göre 60-72 aylık çocukların öz-düzenleme becerileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri arasındaki ilişki. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(45), 124-139.
- Erol, A. & İvrendi, A. (2018). 4-6 yaş çocuklarına yönelik öz-düzenleme becerileri ölçeğinin geliştirilmesi (anne formu). *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 178-195. doi: 10.9779/PUJE.2018.213
- Grueneisen, S., & Warneken, F. (2022). The development of prosocial behavior—from sympathy to strategy. *Current Opinion in Psychology*, 43, 323-328. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.08.005>
- Hay, D. F. & Cook, K. V. (2007). The transformation of prosocial behavior from infancy to childhood. Brownell, C. A. and Kopp, C. B. (Eds.). *Socioemotional Development in the toddler years: Transitions and transformations* (s. 100-131) içinde. New York: Guilford Press.
- Hoffman, M. L. (2008). Empathy and prosocial behavior. *Handbook of Emotions*, 3, 440-455.
- Huber, L., Plötner, M., In-Albon, T., Stadelmann, S. & Schmitz, J. (2019). The perspective matters: A multi-informant study on the relationship between social-emotional competence and preschoolers' externalizing and internalizing symptoms. *Child Psychiatry & Human Development*, 50(6), 1021-1036. <https://doi.org/10.1007/s10578-019-00902-8>
- Huyder, V. & Nilsen, E. S. (2012). A dyadic data analysis of executive functioning and children's socially competent behaviours. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 33(4), 197-208. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2012.05.002>
- Karaman, N. N. & Dinçer, Ç. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının prososyal davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 639-664. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202043236>

- Kim, W. & Linan-Thompson, S. (2013). The effects of self-regulation on science vocabulary acquisition of English language learners with learning difficulties. *Remedial and Special Education*, 34(4), 225-236. <https://doi.org/10.1177/0741932513476956>
- León, C. B. R., Dias, N. M., Martins, G. L. L. & Seabra, A. G. (2018). Executive functions in preschool children: development and relationships with language and behavior. *Psicologia: Teoria e Prática*, 20(3), 121-137. <http://dx.doi.org/10.5935/1980-6906/psicologia.v20n3p121-137>.
- Loomis, A. M. (2021). The influence of early adversity on self-regulation and student-teacher relationships in preschool. *Early Childhood Research Quarterly*, 54, 294-306. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2020.10.004>
- Macdonald, J. A., Beauchamp, M. H., Crigan, J. A. & Anderson, P. J. (2014). Age-related differences in inhibitory control in the early school years. *Child Neuropsychology*, 20(5), 509-526.
- Malti, T. & Dys, S. P. (2017). From being nice to being kind: development of prosocial behaviors. *Current Opinion in Psychology*, 20, 45-49. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.07.036>
- McClelland, M. M. & Cameron, C. E. (2012). Self-regulation in early childhood: Improving conceptual clarity and developing ecologically valid measures. *Child Development Perspectives*, 6(2), 136-142. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2011.00191.x>
- Murray, D. W., Rosanbalm, K., Christopoulos, C. & Hamoudi, A. (2015). *Self-regulation and toxic stress: Foundations for understanding self-regulation from an applied developmental perspective* (Vol. 21). OPRE Report.
- Özcan, A. (2017). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların ahlaki ve sosyal kural alguları, prososyal davranışları ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Pazarbaşı, H., & Cantez, K. E. (2019). Anaokuluna devam eden 66 ayını doldurmuş çocukların öz düzenleme becerileri ile akran ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (5), 267-283. <https://doi.org/10.21733/ibad.624687>
- Pletti, C., Decety, J., & Paulus, M. (2022). Neural processing of moral content reflects moral identity in 10-year-old children. *Developmental Science*. <https://doi.org/10.1111/desc.13232>
- Ponitz, C. C., McClelland, M. M., Matthews, J. S. & Morrison, F. J. (2009). A structured observation of behavioral self-regulation and its contribution to kindergarten outcomes. *Developmental Psychology*, 45(3), 605. <https://doi.org/10.1037/a0015365>
- Raaijmakers, M. A., Smidts, D. P., Sergeant, J. A., Maassen, G. H., Posthumus, J. A., Van Engeland, H. & Matthys, W. (2008). Executive functions in preschool children with aggressive behavior: Impairments in inhibitory control. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36(7), 1097-1107. <https://doi.org/10.1007/s10802-008-9235-7>
- Rademacher, A., Goagoses, N., Schmidt, S., Zumbach, J. & Koglin, U. (2021). Preschoolers' profiles of self-regulation, social-emotional and behavior skills and its prediction for a successful behavior

- adaptation during the transitional period from preschool to elementary school. *Early Education and Development*, 1-15. <https://doi.org/10.1080/10409289.2021.1958283>
- Raikes, H. A., Robinson, J. L., Bradley, R. H., Raikes, H. H. & Ayoub, C. C. (2007). Developmental trends in self-regulation among low-income toddlers. *Social Development*, 16(1), 128-149. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00375.x>
- Raver, C. C., Jones, S. M., Li-Grining, C., Zhai, F., Bub, K. & Pressler, E. (2011). CSRP's impact on low-income preschoolers' preacademic skills: Self-regulation as a mediating mechanism. *Child Development*, 82(1), 362-378. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01561.x>
- Reardon, S. F. & Portilla, X. A. (2016). Recent trends in income, racial, and ethnic school readiness gaps at kindergarten entry. *Aera Open*, 2(3), 1-18. <https://doi.org/10.1177/2332858416657343>
- Saraç, S., Abanoz, T., & Ogelman Gülay, H. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerilerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 2(3), 51-61. <https://doi.org/10.51503/gpd.847786>
- Schoemaker, K., Mulder, H., Deković, M. & Matthys, W. (2013). Executive functions in preschool children with externalizing behavior problems: A meta analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 41, 457– 471. <https://doi.org/10.1007/s10802-012-9684-x>
- Scrimgeour, M., Davis, E. L. & Buss, K. A. (2016). You get what you get and you don't throw a fit!: Maternal emotion socialization and child physiology during a disappointment jointly predict early prosocial development. *Developmental Psychology*, 52(1), 102-116. <https://doi.org/10.1037/dev0000071>
- Şepitci Sarıbaş, M. & Gültekin Akduman, G. (2019). 5-6 yaş çocuklarının öz düzenleme becerilerinin okul uyumu ile ilişkisi. *Journal of International Social Research*, 12(63).
- Sylva, K., Sammons, P., Melhuish, E. C., Siraj, I., & Taggart, B. (2020). Developing 21st century skills in early childhood: The contribution of process quality to self-regulation and pro-social behaviour. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*, 23(3). <https://doi.org/10.1007/s11618-020-00945-x>
- Tozduman Yaralı, K. & Güngör Aytar, F. A. G. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının davranışlarının öz düzenleme becerileri yönünden incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 856-870. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.291209>
- Tuzcuoğlu, N., Azkeskin, K. E., Küsmüs, G. İ. & Cengiz, Ö. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile benlik algıları arasındaki ilişkisinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 607-623. <https://doi.org/10.21733/ibad.613920>
- Vasseleu, E., Neilsen-Hewett, C., Ehrich, J., Cliff, K., & Howard, S. J. (2021). Educator beliefs around supporting early self-regulation: development and evaluation of the self-regulation knowledge, attitudes and self-efficacy scale. *Frontiers in Education*, 6(3). <https://doi.org/10.3389/educ.2021.621320>

- Yağmurlu, B. (2014). Relations among sociocognitive abilities and prosocial behavior. *Journal of Child and Family Studies*, 23(3), 591-603. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9726-1>
- Yurdakul, Y., Beyazıt, U., & Ayhan, A. B. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarında duygu düzenleme becerileri ile etkileşimli oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(4), 1291-1307. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.874538>

Extended Abstract

Purpose

Pro-social behaviours begin to develop in preschool period and play an important role in children's ability to establish healthy social relationships and positive socialization throughout their lives. It is stated that children exhibiting pro-social behaviours are accepted more by their peers and have qualified social relations. It is emphasized that development of pro-sociality is supported by self-regulation skills. Self-regulation skills and pro-social behaviours are one of the important developmental tasks in preschool period. Therefore, it is considered important to support them in preschool period. Given the importance of supporting development of pro-social behaviours in preschool period, studies dealing with the relationship between pro-social behaviours and self-regulation skills are necessary. No study has been carried out in Turkey to deal with the relationship between self regulation skills and pro-social behaviours. It is noteworthy that a limited number of studies have been carried out abroad. Studies have been carried out on the relationship between self regulation skills and peer relations, play behaviours, behavioural problems. The aim of present study is to determine the association between self-regulation and pro-social behaviours of children in preschool period.

The study group of the research consisted of a total of 326 children (155 girls and 171 boys) attending six separate preschool institutions in Tekirdağ city centre in 2020-2021 spring semester. In the study, "Self-Regulation Skills Scale for 4-6 Years-Old Children-Mother Form" was used to determine the self-regulation skills of children. "Child Pro-sociality Scale-Mother Form" was used to assess pro-social behaviours of children.

Results

As a result of the study, it was seen that the mean scores of the self-regulation skills scale ($t= 2.808$, $p<0.05$) differed significantly according to the gender of the children. It was observed that the mean score of girls (79.81 ± 8.29) was higher than the mean score of boys (77.07 ± 9.28). It was determined that the mean scores of the child pro-sociality scale differed significantly according to the gender of the children ($t=3.296$, $p<.05$). It was observed that the mean score of the child pro-sociality scale of girls (82.43 ± 9.91) was higher than the mean score of boys (78.54 ± 11.28).

In the study, self-regulation skills scale mean score ($f=2.100$, $p> 0.05$) did not differ significantly according to the age groups of the children. The child prosociality scale mean scores differed significantly according to the age groups of the children ($F= 11.035$, $p<.05$).

In the study, child pro-sociality scale scores were determined to be significantly and positively correlated with attention ($r= .424$, $p<.01$) sub-dimension, working memory ($r= .375$, $p<.01$) sub-dimension, inhibitory control emotion ($r= .424$, $p<.01$) sub-dimension, inhibitory control behaviour ($r= .453$, $p<.01$) sub-dimension of self-regulation scale.

In the study, it was determined that the sub-dimensions of the self-regulation skills scale together yielded a statistically significant and moderate relationship with the pro-sociality scale scores ($R = 0.568$, $R^2 = 0.323$, $p<.01$). Together with variables explained % 32 of variance. According to the standardized regression coefficient (β), the relative importance sequences of predictor variables on pro-sociality were working memory, inhibitory control-behaviour, inhibitory control-emotion and attention.

Discussion

As a result of the analysis conducted to determine whether the self-regulation skills and prosociality level of children differ significantly according to the gender, it was observed that the mean scores of the self-regulation skills scale and child pro-sociality scale of girls were higher than boys. Various studies, similar with the conclusions of this study, reveal gender differences in development of self-regulation skills and pro-social behaviours, suggesting that preschool girls' self-regulation skills and level of pro-social behaviours are higher than preschool boys. It is considered that this result of the study may be attributed to gender roles, family structures and parental control practices, therefore, girls exhibit less risk-taking and more self-regulation. It was determined that the pro-sociality level of children differed significantly

according to the age groups of the children. Accordingly, it was determined that the mean score of the prosociality of children aged five and six years were higher than four-year-old children. As a result of present study, it was determined that preschool children's self-regulation skills were a significant predictor of their pro-social behaviour. It was determined that attention, working memory, and inhibitory control skills, which are the basic elements of self-regulation skills, are positively correlated with prosociality level. In order to exhibit pro-social behaviour, children need to be able to regulate their own emotions and behaviours or exhibit actions that help others regulate their emotions. Children with high self-regulation skills can regulate their emotional arousal levels. Thus, they can focus their attention on the feelings and needs of others rather than their own negative emotions, and thus exhibit pro-social behaviour. Therefore, children who had high self regulation skills were expected to have high prosociality.

Conclusion

As a result of the research, it was determined that children's self-regulation skills were positively and significantly related to their prosocial behaviors, and as children's self-regulation skills increased, their prosocial behaviors also increased. In order to support the development of prosocial skills, parents should be role models for their children from an early years in terms of prosocial behaviors such as sharing, helping, empathy, cooperation, and comforting other people. The quality of communication and interaction that parents establish with their children is important in terms of supporting children's self-regulation skills. Therefore, parents should provide opportunities for their children to focus their attention on social and environmental cues, direct their attention to other people in need, control their impulses, and express their emotions in a socially acceptable way. The relationship between preschool children's self-regulation skills and prosocial behaviors can be evaluated with studies conducted in larger samples. In the present study, information about examining children's self-regulation and prosocial behaviors was obtained from parents. In order to examine children's prosocial behaviors and self-regulation skills in a holistic and versatile way, studies involving teachers and children can be planned.

ETİK BEYAN: *"Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Öz Düzenleme Becerileri ile Prososyal Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"* başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 04.05.2020 tarih ve T2021-638 toplantı numarası ve 38441 sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılacak tüm

etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. "